

การเรียนรู้ร่วมหรือการเรียนรู้รวม

ปัจจุบันบริบทของการจัดการศึกษาของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมา และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จึงเกิดความจำเป็นที่ทางการศึกษาจะต้องมีครูที่มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีต่างๆ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอน สถานศึกษาหลายแห่งต้องการครูที่มีทักษะการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองมากขึ้น เนื่องจากการเตรียมตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกาต้องการครูภาษาอังกฤษเหมือนกันแต่เพื่อการสอนเด็กต่างชาติที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในระบบการศึกษาทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาและเด็กเหล่านี้จำนวนหนึ่งเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรู้รวมเช่นเดียวกับประเทศไทยปัจจุบันที่มีเด็กสัญชาติอื่นที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองเข้ารับการศึกษาในระดับพื้นฐานเพิ่มมากขึ้น

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

คือ การที่มุ่งหวังให้เด็กทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ ทักษะและข้อมูลต่างๆที่จะช่วยให้ใช้ประโยชน์เรียนรู้ และเตรียมตนเองให้พร้อมที่จะเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและสถานที่ทำงาน

จุดมุ่งหมายหลักดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่ทำนายทุกสถานศึกษาทั้งนี้เพราะสถานศึกษาจะต้องดูแลเด็กที่มีภูมิหลังและศักยภาพที่หลากหลายมากขึ้นทั้งในเรื่องความสามารถ และความสนใจของแต่ละคน สำหรับการที่บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการหรือเด็กที่มีความจำเป็นพิเศษต่างๆ นั้น หมายถึง การที่จะต้องคิดถึงผลของการศึกษาพิเศษและการศึกษาทั่วไปที่มีระบบแยกออกจากกันมาแล้วในอดีตว่าเป็นการไม่สมควรอีกต่อไปเพราะปัจจุบันเราทราบว่าเราไม่สามารถจัดนักเรียนตามความแตกต่างของเขา แล้วแยกสอนต่างหาก หากเราต้องการผลลัพธ์เป้าหมายเดียวกัน เราต้องจัดการเรียนรู้รวม เพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายหลักสูตรเดียวกัน (National Institute for Urban School Improvement, 1997)

การศึกษาพิเศษไม่ใช่สถานที่ใดสถานที่หนึ่งแม้ว่าในอดีตและบางส่วนในปัจจุบันเป็นการจัดการศึกษาในเด็กพิการส่วนใหญ่เรียนในห้องเรียนพิเศษแยกจากเด็กทั่วไป หรือเรียนในโรงเรียนเฉพาะเด็กพิเศษที่ใช้หลักสูตรและได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างจากหลักสูตรปกติ ซึ่งส่วนใหญ่มีความเชื่อและสรุปว่าเนื่องจากเป็นเด็กที่มีความแตกต่างจากเด็กทั่วไป จึงควรได้เรียนรู้แตกต่างจากเด็กคนอื่นส่วนใหญ่จะเรียนน้อยกว่าแล้วต้องสอนด้วยวิธีที่แตกต่างในทางที่ถูก นักการศึกษาควรจะได้พิจารณาจัดประสบการณ์การเรียนรู้ รวมทั้งวิธีการสอนในรูปแบบที่เด็กทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ร่วมกันซึ่งเป็นหลักการของการจัดการเรียนรู้รวมนั่นเอง

การเรียนรู้รวมคืออะไร (What is Inclusion)

นักเรียนแต่ละคนมีการเรียนและใช้วิธีการเรียนรู้แตกต่างกัน ความแตกต่างเป็นทั้งข้อเท็จจริงและเป็นจุดมุ่งหมายสำหรับเรา อย่างไรก็ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ควรเป็นการให้เด็กทุกคนสามารถได้รับประโยชน์จากการศึกษานั้นและออกไปเป็นพลเมืองดีของสังคมและสถานที่ประกอบอาชีพ

ดังนั้นการเรียนรู้รวม คือ ความพยายามที่จะทำให้เกิดความแน่ใจว่าเด็กพิการสามารถไปเรียนที่โรงเรียนเดียวกับเพื่อนในหมู่บ้านของเด็กและได้รับการศึกษาอบรมโดยการสอนและการช่วยเหลือที่อาจจะต้องออกแบบขึ้นเป็นพิเศษตามความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียน และในแผนดังกล่าวนี้ยังมีการกำหนดเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาไว้เฉพาะบุคคล (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2533)

ผลกระทบของการจัดการเรียนรู้รวม ทำให้เกิดการขับเคลื่อนทางการศึกษาที่สำคัญมากในทุกประเทศ ทั้งนี้เพื่อหลักการเรียนรู้รวมนั้นเป็นหลักการสิทธิมนุษยชนที่เน้นสิทธิความเท่าเทียมทางโอกาส ไม่แบ่งแยกกีดกันบุคคลออกจากกระแสหลักไม่ว่าจะเป็นทางการสังคมหรือทางการศึกษา เพราะสาเหตุแห่งความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ภาษา กายภาพ และศักยภาพของบุคคล ดังนั้น การเรียนรู้รวมในบางกรณีจะหมายรวมถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ใช้ภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากภาษาและวัฒนธรรมประจำชาติ หรือเด็กที่มีความสนใจและวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างที่ทางการศึกษาจะต้องนำมาบริหารจัดการให้เด็กสามารถเรียนรู้รวมกันและประสบความสำเร็จร่วมกันได้ตามมาตรฐาน

การบริหารจัดการเรียนรู้รวม

เนื่องจากความหลากหลายของผู้เรียน การเรียนรู้รวมกันที่มีมาตรฐานทัดเทียมกัน สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องออกแบบการศึกษาที่เปิดโอกาสให้เด็กทุกคนเข้าถึงการศึกษาได้นั้นการศึกษาที่จัดให้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและจัดให้สำหรับเด็กทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นเด็กทั่วไป เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษหรือเด็กพิการ นอกจากนั้นเด็กบางคนอาจจะต้องการการดัดแปลงวิธีสอนวิธีการเรียนรู้ หากแต่ต้องการศึกษาที่มีมาตรฐาน และคุณภาพเดียวกันกับเด็กทั่วไปซึ่งจะเป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาขององค์การสหประชาชาติที่กระทรวงศึกษาธิการนำมาปรับใช้เป็นแนวดำเนินการจัดการศึกษาอยู่แล้ว คือ หลักการ 4 As

1. Availability	การศึกษาแบบให้เปล่า
2. Accessibility	การศึกษาที่ทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้
3. Adaptability	การศึกษายืดหยุ่นให้เหมาะกับผู้เรียน
4. Acceptability	การศึกษาที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ

การเรียนรู้รวมกับการเรียนร่วม

การเรียนรู้รวม (Inclusive Education หรือ Inclusion) แตกต่างจาก การเรียนร่วม (Mainstreaming Integration) การเรียนร่วมเกิดขึ้นจากการที่สถานศึกษาพยายามจะส่งนักเรียนที่เรียนอยู่ในชั้นพิเศษต่างกลับเข้าไปอยู่ในห้องเรียนปกติ คนทั่วไปส่วนมากจะให้การยอมรับว่าเด็กในห้องเรียนร่วมเป็นเด็กที่มีความสามารถเพียงพอและมีความเหมาะสมที่จะเรียนรวม บางคนแย้งว่า การย้ายเข้าไปหรือการเข้าไปในกระแสหลัก (Mainstreaming) นั้น การช่วยเหลือและหรือการสนับสนุนเด็กในเรื่องต่างๆ ที่จัดให้เมื่อเด็กอยู่ในห้องพิเศษคณาจารย์ควรจะเข้าไปในห้องเรียนปกติไปพร้อมกับเด็กด้วย แต่ส่วนมากส่วนช่วยเหลือและสนับสนุนในการเรียนของเด็กแต่ละคนนั้นไม่ได้เข้าไปพร้อมกับตัวเด็ก ยังคงแยกไว้ในห้องพิเศษเช่นเดิมนั้นหมายถึง การเรียนร่วมเกิดขึ้นในทางกายภาพ คือ นั่งเรียนในห้องเดียวกัน แต่บริการช่วยเหลือที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของเด็กก็ยังคงจัดไว้นอกห้องเรียนร่วมเหมือนเดิมหรือมีเฉพาะห้องเรียนคณาจารย์เท่านั้น

ส่วนคำว่า การเรียนร่วมกันในโรงเรียนปกติ (Integration) นั้น มักใช้ในความหมายหรือบริบทของการเคลื่อนย้ายนักเรียนพิการจากโรงเรียนเฉพาะความพิการ คือ โรงเรียนการศึกษาพิเศษเข้าไปในโรงเรียนปกติในชุมชน ซึ่งเดิมเด็กพิการที่ย้ายเข้าไปจะถูกจัดให้เรียนในชั้นพิเศษ หรือชั้นพิเศษคณาจารย์ เมื่อการย้ายสถานที่เรียนไม่เกิดผลดีที่โดดเด่นมากนัก นักต่อสู้เพื่อสิทธิของเด็กพิการจึงช่วยกันผลักดันให้เด็กพิการได้เข้าไปเรียนร่วมในห้องเรียนของเด็กทั่วไปอย่างแท้จริง ซึ่งต่อมาเรียกการเรียนรู้รวมในห้องเรียนปกตินี้ว่า “Mainstreaming”

การวิวัฒนาการทางการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมทั้งสองรูปแบบที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การย้ายเด็กพิการเข้าไปเรียนในห้องเรียนของเด็กทั่วไปนั้นยังไม่เพียงพอว่าเป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสำหรับเด็กพิการ ครูอาจารย์ที่รับผิดชอบจำเป็นต้องจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคลของเด็ก หากสถานการณ์ดังกล่าวไม่เกิดขึ้น เด็กพิการที่เรียนร่วมแบบสมาชิกของห้องเรียนอย่างแท้จริงแต่ประการใด

กลุ่มนักการศึกษาพิเศษในสหรัฐอเมริกา (1997) กล่าวว่า การจัดให้เด็กพิการเรียนในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งเพียงอย่างเดียว ไม่เพียงพอที่จะเรียกการศึกษานั้นว่า “การศึกษาพิเศษ” ทั้งนี้เพราะการที่สถานศึกษาจัดให้เด็กพิการเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าไปนั่งกับเด็กปกติในห้องเรียนปกติ แต่ไม่ได้สนใจว่าเด็กได้เรียนรู้อะไรที่เป็นความรู้ทักษะที่จะสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตหลังจบการศึกษานั้นไม่คู่ควรกับคำว่า “ครู” เพราะครูทุกคนไม่จำเป็นจะต้องเป็นครูการศึกษาพิเศษเท่านั้นที่จะต้องจัดการเรียนรู้ความศักยภาพและความต้องการจำเป็นของผู้เรียนที่แตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นทั่วไปทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย จึงเกิดปรัชญาและแนวคิดการเรียนรู้รวม (Inclusive schooling) ขึ้นมาเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการจัดการศึกษาแบบเดิมการเรียนรู้รวม ยึดหลักการที่ว่า ในเมื่อเด็กแต่ละคนแตกต่างกัน สถานศึกษาจึงควรปรับเปลี่ยนทั้งการสอน การเรียนเพื่อให้เด็กแต่ละคนได้รับประสบการณ์ที่เหมาะสมเข้ากับตัวเด็กแต่ละคน

ในระบบการศึกษาแบบเดิม มีแนวคิดในการจัดการศึกษาว่าเมื่อไรก็ตามที่เด็กมีความต้องการจำเป็นเมื่อใดก็จะมีจัดการระบบการศึกษาพิเศษโดยแยกเด็กออกมา

สถานศึกษาในปัจจุบันควรจะเป็นสถานศึกษาที่ดูแลเอาใจใส่เด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมตามสิทธิมนุษยชน สถานศึกษาทุกอย่างจึงควรเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพ จัดการศึกษาที่สนองความต้องการจำเป็นของเด็กเป็นรายบุคคลมีการจัดบริการช่วยเหลือสนับสนุนให้เด็กทุกคนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพตามมาตรฐานคุณภาพที่เท่าเทียม การเรียนรวมควรเป็นการจัดโอกาสให้ทุกคนได้เป็นสมาชิกของห้องเรียนที่เรียนรวมกันด้วยมาตรฐานคุณภาพทัดเทียมกัน การจัดการศึกษานั้นจึงควรแก้คำว่า การศึกษาสำหรับคนพิการในรูปแบบของการเรียนรวม (Inclusive Education) อย่างสมภาคภูมิ

ดร.มลิวัลย์ ธรรมแสง

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

29 มีนาคม 2555